

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ASMENŲ, SLAPTA BENDRADARBIAVUSIŲ SU BUVUSIOS SSRS SPECIALIOSIOMIS TARNYBOMIS, REGISTRACIJOS, PRISIPAŽINIMO, ĮSKAITOS IR PRISIPAŽINUSIŲJŲ APSAUGOS ĮSTATYMO NR. VIII-1436 8 STRAIPSNIO PAKĖITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Pagrindinė priežastis paskatinusi parengti šį įstatymą yra siekis asmenų, slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis ir savanoriškai prisipažinusių, pateiktos informacijos ir duomenų apie juos įslaptinimo terminus suvienodinti su galiojančio Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nuostatomis. Kartu numatant, kad slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis ir savanoriškai prisipažinusių, pateiktos informacijos ir duomenų apie juos naudojimo tvarką nustato valstybės įgaliota institucija. Po 25 metų kai kuriomis šio įstatymo nuostatomis jau formaliai nesivadovaujama beveik dešimtmetį (pvz. dėl taip vadinamos „liustracijos komisijos“). Bet pagrindinė galiojanti nuostata yra ta, kad politikai (Seimo nariai, prezidentai ir pan.), ministrai, teisėjai, europarlamentarai, merai privalomai turėjo, turi ir toliau turės deklaruoti bet kokius ryšius su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis – ir neprisipažinę, ir prisipažinę (prisipažinusių duomenys buvo nedelsiant išviešinami).

1999 m. daugiau kaip 1100 buvusių KGB slaptų bendradarbių prisipažino, t.y. užpildė VSD parengtas anketas, aprašė verbavimo aplinkybes, verbuotojus. Kadangi prisipažinusių asmenų bylos yra sudarytos Valstybės saugumo departamento ir perduotos saugoti bei atlikti įstatyme numatytas funkcijas (tikrinti ar kandidatai į renkamas pareigas ir kitas įstatyme numatytas pareigas nėra prisipažinę slapta bendradarbiavę su SSRS specialiosiomis tarnybomis, nes tokiu atveju jų duomenys turi būti nedelsiant išviešinami) Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrui, tai būtent šios institucijos turėtų nustatyti naudojimosi minėtais duomenimis tvarką. Įstatymai numato slaptos ir visiškai slaptos informacijos įslaptinimo terminus (15-30 metų), tad įslaptinimo nuostatų suvienodinimas ir naudojimo tvarkos nustatymas leistų, laikantis Lietuvos įstatymų, susipažinti su prisipažinusių asmenų pateikta informacija, juo labiau, kad nuo KGB pripažinimo neteisėtai veikiančia Lietuvos teritorijoje institucija ir likvidavimo praėjo beveik 35 metai. Grėsmės, kurios nacionaliniam saugumui būtų kilusios iš buvusios KGB agentūros egzistuoja, tačiau pirmiausia kalbant apie neprisipažinusių KGB agentus, kurių nustatyti nebeturime galimybių. Iki 2000 m. prisipažinusių apie slaptą bendradarbiavimą su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis amžiaus vidurkis siekė 58 metus, o šiuo metu jis turėtų būti gerokai didesnis (apie 75+).

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projektą parengė Seimo narys Arvydas Anušauskas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu Lietuvos Respublikos Asmenų slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS

specialiosiomis tarnybomis, registracijos, prisipažinimo, įskaitos ir prisipažinusių apsaugos įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad prisipažinusių apie slaptą bendradarbiavimą pateikta informacija ir duomenys apie juos yra įslaptinti 75 metams (remiantis Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 8 straipsnio 2 dalies nuostata, 75 metams įslaptinama tik ta informacija, kurios atskleidimas gali sukelti pavojų žmogaus gyvybei ar sveikatai arba sudaryti prielaidas kilti pavojui žmogaus gyvybei).

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Projektu siūloma asmenų, slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis ir savanoriškai prisipažinusių, pateiktos informacijos ir duomenų apie juos įslaptinimo terminus suvienodinti su galiojančio Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nuostatomis, 8 straipsnio 1 dalies nuostatomis. Kartu numatant, kad slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis ir savanoriškai prisipažinusių, pateiktos informacijos ir duomenų apie juos naudojimo tvarką nustato valstybės įgaliota institucija. T.y. Valstybės saugumo departamentas, kaip įslaptintą informaciją parengusi institucija, ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, kaip šias bylas sauganti bei įstatymų numatytiems tikslas naudojanti institucija nustatytą naudojimosi minėtais dokumentais tvarką.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymo projektas įtakos korupcijai ir kriminogeninei situacijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Poveikio neturės.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Papildomai reikės pakeisti Lietuvos Respublikos dokumento ir archyvų įstatymo 20 straipsnio 3 dalį, panaikinant ribojimus naudotis Nacionalinio dokumentų fondo ypatingosios dalies dokumentais, kuriuose galimai galėjo būti informacijos apie asmenis prisipažinusius slapta bendradarbiavus su SSRS specialiosiomis tarnybomis.

10. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks. Įgyvendinant įstatymo nuostatas valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų sutaupyta nebus.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimo ir išvadų neprašyta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai: „duomenų įslaptinimo terminas“, „informacijos ir duomenų naudojimo tvarka“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia
Seimo narys

Arvydas Anušauskas